

Ny medaljör

Begränsningens välsignelse

"Vad vore jag för en/ om jag aldrig hade sett en januaridager blåna/ över åkrarna och ån?/ Vad hade jag för själ om mina ögon aldrig vandrat/ bland holmarna där ute och druckit jord och ljus?// Så tunn är tunnsnön i mig/ över plöjets svarta knotor/ Så torrt och glest är gräset i tuktan under vind

Landskapet Uppland är inte den vackraste platsen på Jorden, inte ens i Sverige toppar det listan vad skönhet beträffar. Men vad bryr sig Uppland om bjäfsigheter? Det är sig självt, det finns och det ÄR – kärt, mångskiftande och anspråkslöst. Det skapades inte för människans skull och absolut inte för min, jag kan inte göra anspråk på att kalla det mitt. Å andra sidan ställer Uppland inga krav på mig utöver de normala, jag menar det självklara mått av omsorg och respekt som jordklotet har rätt att kräva av var och en som fått en plats till läns att vistas på och vårda under sin levnads tid. Vad den saken anbelangar kan jag konstatera att mellan mig och Uppland är förhållandet gott, men tämligen sakligt och osentimentalt – vilket inte hindrar att det från min sida också handlar om ett slags invand men besksöt *själisk* sympati, och en till synes outrotligt hemmahörighet.

Hemmahörighet? Nåja. Ord får man inte handskas lättvindigt med, och när jag skriver "hemmahörighet" vet jag att det begreppet handlar om så mycket mer än väggar och tak och gräset under fötterna, det är ett djupt rotat, ja, inpräglad tillstånd, som en människa bär med sig och befinner sig i oberoende av tid eller plats. Så mycket med landskap att göra har begreppet inte, snarare med social tillhörighet, miljö, vanor och värderingar. Ändå talar jag om mig själv som *urupp-länning*. Inte minst gör jag det för språk- arvets skull, mammadialekten, men också för den svidande kärlekens skull – till stugan, till åsen, till alla dem som jag kallar Mitt folk.

Men en sak vill jag betona: När jag skriver eller talar om "hemma", det som i faktisk och geografisk mening en gång fanns och som i motsats till "hemmahörighet" kunde förändras och utplånas hur enkelt och hur brutalt som helst, rör det sig om ett mycket oansenligt område, det omfattar inte ens hela socknen Vendel, belägen ungefär i mitten av Uppland där jag förvisso fick tänder och lärde mig gå, utan bara om en markplätt, en liten, liten rimpa i utkanten av Gryttby by. Men ändå en värld. Nedanför en ås, som urgröpt och sårad behållit sin sträckning sen urminnes tid.

*"Så talade vi stigarnas språk med varandra/
och alla som hörde hemma förstod/ och visste
kantareller/ och kastvedtravar/ och ruggarna
med mjölke/ som fjunade och brann/ blad
stubbarna på fallen"*

Så skaldade jag, i vandringstakt, om stigarna på åsen, om råglingonfläckarna och murklornas sandrevlar, om smärtingsskor som kippade och tunga lingonkor-gar som knirkade och svängde. Mellan raderna i dikten vimlar det av öden, utlagda eller underförstådda, och i tallarnas aldrig stillnade brus flöjtat ett vemod och en blå, långsynt längtan. Men åt det förljugna och idylliserande har inte lämnats plats.

*"Det vackraste hemmet/ var stugan på åsen/
Med sneda verandan och tre röda väggar/bak-
sidan grå/ Den varmaste värmen/ var hettan
från spisen/ och ångan kring grytan av sand-
jordspotatis/ och järnlocket på/ Det mildaste
ljuset/ var skenet från lampan som famnade
bordet/ och kastade skuggor på bjälkar och
vrå/ Den bästa av världar beboddes av två//
Fast det var inte så/ Inte fan var det så!// Det
var bara jag som var oveten då.*

Nedanför den svagt sluttande rullstens-åsen, tätt invid kanten av storbondens försumbara utäga – inte mer än några tunnland lerig åkerjord – låg den fallfärdiga stugan, som trots sina bristfälligheter och sin nakna hjälplöshet blev dik- tens rum för mig, och författarskapets

vagga. Där förankrades min kärlek och där laddades min vrede under de livsvik- tiga åren i en människas liv när själva präglingen kommer till stand. Hoplödda i spisvärmen blev stolthet och kärlek, skam och upprorskänsla till en hårt sammanvriden kraft som ännu glödgar och värmer mig i dag.

Tvärs genom åkern, från åskanten till björkmossen med de smala, vita stam- marna och pyrolamystiken, ledde stor- diket. Längst upp där kaveldunet sträckte sina höga bruna kolvar kom "lissdiket" till mötes och bildade en vinkel med djup och frodighet, .

*"I dikesfårorna hade jag mitt djup/ där fördju-
pade jag mig/ medan granarna/ åsåg/ höga av
mildhet// Så tror jag att det var/ att stugorna
gavlade vänliga/ i kanten/ med blåa farstu-
dörrar/ och gångarna beströdda av päron-
trädens blom*

Mitt ute på gårdet stod en snedväxt lada där dammet dansade och virvlade i bos- set när ljuset silade in genom springorna och "hässjevirket slängde pyramider/ av sval- ka/från ladväggar/ solstekta ". Mer än så var det just inte, förutom grannas höns och grodrommen i diket. Och ljudet av kät- tingen som rasslar när mamma vevar upp vatthinken ur brunnen ... Inte mycket bjäfs. Ändå var det allt som egentligen behövdes.

Elsie Johansson